Prof. dr Sadmir Karović, Vanredni profesor za krivičnopravnu naučnu oblast, Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku, zaposlen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Stalni edukator u JU Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, karovic.s@hotmail.com

PRETPOSTAVKA NEVINOSTI - *IN DUBIO PRO REO* UKRIVIČNOM POSTUPKU BOSNE I HERCEGOVINE

U našoj svakodnevnici veoma često imamo priliku da se u određenim stručnim, medijskim i drugim raspravama razgovara o kaznenoj odgovornosti, tačnije krivici za izvršeno određeno krivično djelo i u tom smislu se koriste određeni pojmovi (izrazi) koji se ponekad koriste u pogrešnom kontekstu zbog nepoznavanja njihovog pravilnog značenja. Upravo zbog navedenog postoji opasnost ili rizik da će zbog pogrešnog shvatanja i korištenja određenih termina i prije pravosnažne presude suda određena osoba stigmatizirati kao kriva, odnosno „etiketirati“ u lokalnoj zajednici kao izvršilac određenog krivičnog djela. Naprijed navedeno se posebno odnosi na određena medijska izvještavanja, davanje javnih izjava ili u nekim drugim situacijama kada je određena informacija dostupna većem broju osoba, kada se mora iskazati poseban senzibilitet u smislu pravilnog prenošenja određenih informacija i podataka. Ilustracije radi, postoje slični pojmovi, odnosno izrazi koji su po svom značenju potpuno različiti tako da je njihovo poistovjećivanje potpuno pogrešno i neprihvatljivo kao npr. poistovjećivanje izraza osumnjičeno, optuženo ili osuđeno lice ili poistovjećivanje pritvora sa zatvorom i sl. Shodno navedenom, u krivičnom postupku posebnu pažnju zavređuje jedno osnovno procesno pravilo (načelo) ili aksiom, a to je pretpostavka nevinosti – *in dubio pro reo* koje svakom građaninu bez obzira na jegovu pripadnost pruža zaštitu od neopravdane stigmatizacije u društvu. Dakle, postojanje samo određene sumnje ili vjerovatnoće da je određeno lice izvršilo određeno krivično djelo nije dovoljno da se određeno lice smatra izvršiocem krivičnog djela, odnosno da mu se pripisuje kaznena odgovornost, odnosno krivica. U vezi postojanja određene sumnje da je izvršeno određeno krivično djelo od određene osobe zaknodavac je propisao i određene standarde dokazivanja u zavisnosti od konkretne procesne faze u krivičnom postupku. U cilju jasnije diferencijacije i razlikovanja bitno je apostrofirati da je osumnjičeno lice ono lice za koje je utvrđeno postojanje osnova sumnje da je izvršilo određeno krivično djelo kao najniži stepen sumnje u formalnom smislu, dok se pod pojmom optuženog lica smatra ono lice za koje

je utvrđeno postojanje osnovane sumnje da je izvršilo određeno krivično djelo. Zakonodavac je sa opravdanim razlogom propisao prethodni postupak koji obuhvata dvije procesne faze, a to je pokretanje i sprovođenje istrage od strane nadležnog tužioca i druga procesna faza stavljanje pod optužbu, tj. podizanje optužnice od strane nadležnog tužioca, kako se se određena krivična stvar i konkretno lice, ne bi neoprvdano izvodilo pred sud i na taj način i sam sud zatrpavao brojnim krivičnim predmetima. Prema članu 3. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, ako postoji sumnja u pogledu činjenica koje čine obilježja krivičnog djela, činjenica od kojih zavisi primjena krivičnog zakonodavstva, u tom slučaju sud tu sumnju rješava na način povoljniji za optuženog. Zakonodavac je u članu 3. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine jasno i nedvosmisleno propisao da se svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivnja. U vezi utvrđivanja postojanja određenog krivičnog djela – zakonska obilježja krivičnog djela i postojanje kaznene odgovornosti (krivice), neophodno je naglasiti da je teret dokazivanja na tužilaštvu, odnosno nadležnom tužiocu. U glavnom postupku, odnosno glavnom pretresu (dokaznom postupku) na „pravnoj sceni“ imamo dvije suprotsavljene ali ravnopravne i po prirodi krivične stvari kontradiktorne stran(k)e, te ovu procesnu fazu možemo označiti kao određeni „procesni dvoboj“ od kojeg zavisi u konačnici donošenje ispravne i zakonite odluke suda kojom se konkretna krivična stvar rješava. Također, nakon okončanja glavnog pretresa i donošenja prvostene odluke suda, nesmijemo zaboraviti i zadnju ili četvrtu procesnu fazu krivičnog postupka, a to je podnošenje pravnih lijekova u kojoj se od strane nadležnih procesnih subjekata kritički preispituje prvostepena odluka suda. Kada je u pitanju postupanje suda neophodno je navesti da sud mora utvrditi činjenice na osnovu izvedenih dokaza, cijeniti dokaze pojedinačno ali i u vezi sa drugim dokazima i naravno detaljno i svestrano obrazložiti svoju odluku. U tom smislu u naše krivično procesno zakonodavstvo, odnosno krivični postupak preuzet je jedan standard dokazivanja *„van razumne sumnje“,* iz pravnih sistema država koje pripadaju anglosaksonskoj pravnoj tradiciji, a koji se po svom značenju u našu pravnu stvarnost može prevesti i shvatiti kao utvrđeno činjenično stanje pouzdan i nesumnjiv način.

Dakle, da pojednostavimo, iz naprijed navedenog proizilazi da odgovor na pitanje o postojanju ili nepostojanju krivice u svakom konkretnom krivičnom slučaju daje isključivo sud u skladu sa zakonom. Iako postoji sumnja ili vjerovatnoća da je određeno lice izvršilo određeno krivično djelo, tačnije da je

određeno lice osumnjičeno (osnov sumnje) ili optuženo (osnovana sumnja) ili je podignuta i potvrđena optužnica protiv njega, ili je određena mjera pritvora, to samo po sebi ne znači da je to lice krivo, sve dok se se pravosnažnom presudom suda ne utvrdi njegova krivica. Krivicu ne utvrđuje policija, tužilac ili neki drugi učesnici u krivičnom postupku, već isključivo sud u skladu sa zakonom.